

УДК 712.25: 582.47

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2025.38.2.28>

РІЗНОМАНІТТЯ ГОЛОНАСІННИХ РОСЛИН В ОЗЕЛЕНЕННІ СВЯТО-ДУХІВСЬКОГО КАФЕДРАЛЬНОГО СОБОРУ В ЧЕРНІВЦЯХ

**Гончаренко Яніна Вікторівна¹, Соколенко Уляна Михайлівна²,
Олексійченко Надія Олександрівна³, Подольхова Маріанна Олександрівна⁴**

¹ кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри ландшафтного проектування та садово-паркового мистецтва,
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова,
Харків, Україна,

e-mail: Yanina.Honcharenko@kname.edu.ua, orcid: 0000-0002-4526-4873

² кандидат біологічних наук,
доцент кафедри ландшафтного проектування та садово-паркового мистецтва,
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова,
Харків, Україна,

e-mail: Uliana.Sokolenko@kname.edu.ua, orcid: 0000-0001-8527-3929

³ доктор сільськогосподарських наук, професор,
професор кафедри ландшафтного проектування та садово-паркового мистецтва,
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова,
Харків, Україна,

e-mail: Nadiia.Oleksiichenko@kname.edu.ua, orcid: 0000-0003-3526-2820

⁴ кандидат сільськогосподарських наук,
старший викладач кафедри ландшафтного проектування та садово-паркового мистецтва,
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова,
Харків, Україна,

e-mail: Marianna.Podolkhova@kname.edu.ua, orcid: 0000-0002-0141-004X

Анотація. У статті наведено результати озеленення території Кафедрального собору Святого Духа в Чернівцях та аналізу асортименту голонасінних рослин. Під час проектування подібних територій та підкреслення їхнього тематичного значення варто враховувати принципи добору рослин, а саме спиратися на сакральний символізм рослин, який проявляється завдяки їхнім декоративним якостям. Завдання ускладнено тим, що інформації щодо добору рослин для таких територій недостатньо, наявними є лише рекомендації щодо формування біблійних садів. На території собору виявлено 30 видів і культиварів декоративних шпилькових рослин, які відсутні в інших садово-паркових об'єктах міста. За аналізом відповідності декоративних якостей існуючих шпилькових рослин, згідно з рекомендаціями, сакральний символізм рослин дотримано не повною мірою. Виявлено недоліки в побудові ландшафтних композицій, які зумовлені тим, що озелененням займаються парафіяни-аматори. Зважаючи на важливі функції сакральних споруд як своєрідних центрів реабілітації, способів приваблення туристів і підсилення іміджу міста, рекомендовано проводити добір рослин та формування рослинних композицій після розроблених проєктів озеленення.

Метою досліджень є аналіз асортименту голонасінних рослин на території Свято-Духівського кафедрального собору в Чернівцях для виявлення потенціалу найбільш цінних декоративних рослин для подальшого запровадження на об'єктах благоустрою міста і підвищення їхньої привабливості. Завдання

передбачають: аналіз історичних аспектів формування Свято-Духівського кафедрального собору, дослідження відповідності наявного асортименту рослин ідейному навантаженню території, виявлення малопоширених в озелененні міста декоративних рослин для їх більш широкого запровадження.

Методологія дослідження ґрунтується на аналізі літературних даних, вивченні існуючих прикладів озеленення сакральних споруд в Україні та закордонних країн. Для визначення асортименту рослин використано методи маршрутних і натурних обстежень, аналізу та порівняння.

Результати дослідження показують, що добір асортименту рослин для озеленення територій сакральних споруд унаслідок відсутності чітких правил є дискусійним питанням. Сучасний асортимент розплідників дає змогу залучати декоративні рослини різних життєвих форм, із різною формою крони, широким колористичним спектром у забарвленні шпильок. Усе це дає змогу формувати високодекоративні стійкі ландшафтні композиції. Відсутність проєкту озеленення території і науково обґрунтованого асортименту може стати причиною того, що рослини, які були висаджені без урахування екологічних вимог, утрачтимуть відповідний санітарний стан і, як наслідок, матимуть низьку декоративність. Наявність в озелененні території собору адаптованих високодекоративних культиварів рослин, які відсутні в парках і скверах Чернівців, дає підстави щодо збагачення різноманіття шпилькових у різних типах насаджень міста. Території сакральних споруд можуть додатково виконувати функції своєрідних реабілітаційних центрів, поліпшувати психоемоційний стан людини, сприяти привабливості туристів.

Наукова новизна полягає у виявленні асортименту декоративних шпилькових рослин на території Свято-Духівського кафедрального собору в Чернівцях, аналізі їхнього символізму і визначення відповідності ідейному навантаженню території. Наявність окремих декоративних рослин виключно в озелененні собору дає підстави пропонувати використовувати найбільш адаптовані рослини для їх подальшого впровадження до скверів і парків міста. Це сприятиме розширенню видового різноманіття декоративних рослин, підвищенню привабливості архітектурного «обличчя» міста і, як наслідок, підсиленню іміджу туристичного міста.

Практична значущість. Досліджені декоративні рослини можуть слугувати позитивним прикладом добору рослин і сприяти їх поширенню до парків і скверів міста. Виявлені недоліки у побудові ландшафтних композицій указують на необхідність розроблення проєкту озеленення для використання рослин згідно з їхніми екологічними характеристиками. Озеленені ділянки сакральних споруд можуть виконувати різноманітні екосистемні послуги, культурні в першу чергу.

Ключові слова: сакральні споруди, біблійні сади, зелені насадження спеціального призначення, символізм рослин, шпилькові рослини.

ВСТУП

Сакральні споруди завжди відігравали важливу роль у культурному просторі України. Навіть у сучасних умовах вони є важливими елементами урбосередовища, що поєднують історико-культурну спадщину з потребами громади. Такі об'єкти, окрім сакральної функції, виконують і соціально-об'єднавчу, слугують осередками традицій, національної ідентичності та формують архітектурне обличчя міст. Значна роль при цьому відводиться рослинам, а саме їх символізму, що проявляється у доборі відповідних видів з урахуванням їхньої форми крони і колористичної гами. Таким

чином, такі зелені насадження спеціального призначення надають мешканцям низку важливих екосистемних послуг. Актуальність теми зумовлена викликами для фахівців із галузі садово-паркового господарства, пов'язаними з питаннями збереження, благоустрою та озеленення територій при сакральних спорудах в умовах кліматичних змін і можливості використання широкого асортименту сучасних культиварів рослин.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У сучасних умовах на території України підсилюється значення культових споруд,

якими є церкви, храми, собори [8]. Вони стають осередками підтримки психоемоційної стабільності, що затребувано під час травмуючих подій. Їхні території можна вважати простором своєрідної реабілітації, де природа поєднана із сакральним змістом. У зв'язку із цим перед фахівцями із садово-паркового господарства постають завдання відповідного застосування сучасного асортименту рослин під час озеленення таких територій з урахуванням того, що вони є зеленими насадженнями спеціального призначення. Для підсилення психотерапевтичного ефекту необхідно зберігати сакральний символізм і духовно-естетичний складник рослин, оперуючи сучасним різноманітним асортиментом.

Аналіз наукових літературних джерел показав, що робіт, які висвітлюють цей напрям, як в Україні, так й у закордонних країнах невелика кількість. За змістом їх можна поєднати до трьох груп: 1 – аналіз сакрального значення рослин та їх використання у біблійних садах; 2 – аналіз асортименту рослин сакральних споруд у різних країнах і формування сакрального ландшафту за їх участю; 3 – розроблення проєктів озеленення сакральних споруд. Окремі роботи охоплюють кілька аспектів, а також роблять наголос на необхідності сприяння інклюзивності території і включення садів до туристичних об'єктів, що сприятиме популяризації іміджу країни, притоку відвідувачів, їх залучення до співпраці [3; 15; 17; 18; 22].

Роботи, що входять до першої групи, характеризують історію появи біблійних садів у XIX ст., яка пов'язана з розвитком ботанічної науки, що відображено в дослідженнях Ю. Вавжияк [20], С. Влодарчик і А. Капчинської [21]. Особливий акцент зроблено на важливості добору асортименту рослин з урахуванням їх сакрального символізму [14]. Дослідженнями такого характеру охоплено окремі європейські країни [18; 19; 21; 22].

Другу групу досліджень побудовано на глибинному аналізі витоків символізму рослин, які використовують для біблійних садів, та їх співставленні з потребами сьогодення. Це дає змогу вносити корективи до асортименту і розглядати їх не виключно як біблійні, а сакральні в широкому сенсі [22]. Так, поняття про біблійний сад було доповнено більш широким і не таким суворим поняттям про сакральні споруди, що дало змогу включати до асортименту інтродуковані рослини та різноманітні культивари. Аналіз таксономічного складу рослин в озелененні територій сакральних споруд проведено для окремих міст України [2; 4; 11; 17] і деяких

закордонних [12; 15; 18; 19; 22]. У своїх дослідженнях автори підкреслюють важливість урахування екологічних особливостей рослин під час складання асортименту для озеленення конкретних територій [3; 4; 12; 17; 18; 19; 22].

Розроблення проєктів озеленення територій сучасних сакральних споруд є важливим і потребує урахування багатьох аспектів для формування специфічного простору. На території України подібні роботи запропоновано для Свято-Успенського собору в Херсоні Ю.С. Котовською і В.Ю. Омелянковою [7]. Колектив авторів розробив проєкт для території храму Трьох Святителів ВНАУ у Вінниці [9]. О. Слепцов зі співавторами запропонували модернізацію ландшафтних традицій для церкви у Дем'янівці (Полтавська область) [17]. Польські фахівці презентували проєкт біблійного саду для Шаргороду [16]. Закордонні фахівці також розробляють подібні проєкти озеленення сакральних споруд. Наприклад, М. Дудкевич і К. Кавалек розробили проєкт символічного саду для території костелу Урсули Ледоховської у Любліні (Польща) [12]. Аналогічні проєкти розроблено в Румунії для двох селищ Трансильванії [13] і міста Клуж Напоки [14].

Таким чином, можна зробити висновок, що тема озеленення сакральних споруд залишається важливою і сьогодні. Однак фахівці модернізують свої розробки з урахуванням потреб суспільства в інклюзивному просторі, залучення молоді, популяризації міст і можливостей використання широкого сучасного асортименту рослин.

МЕТА

Метою статті є дослідження асортименту голонасінних рослин на території Свято-Духівського кафедрального собору в Чернівцях для виявлення потенціалу щодо подальшого запровадження найбільш цінних декоративних рослин до об'єктів садово-паркового господарства, що сприятиме поліпшенню привабливості ділянок міста, які потребують реконструкції. Завдання передбачають: аналіз історії функціонування Свято-Духівського кафедрального собору, встановлення відповідності наявного асортименту рослин ідейному навантаженню території, виявлення малопоширених в озелененні міста декоративних рослин для їх широкого запровадження.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Однією з прикрас Буковини, яка приваблює туристів і містян, є Кафедральний собор

Святого Духа. Ця пам'ятка архітектури місцевого значення побудована в стилі італійського Ренесансу і займає площу 1,6 га. Спорудження собору тривало упродовж 1844–1864 рр., коли Буковина входила до складу Австро-Угорської імперії [1; 6]. Автором проекту був віденський архітектор А. Рьолль, до якого згодом долучився Й. Главка. Однак у 1960-х роках собор було зачинено, і його використовували як склад для зберігання паперу. Згодом у 1970-х роках у ньому розмістили виставку промислових товарів і кількома роками пізніше переобладнали під виставкову залу художнього відділу Чернівецького краєзнавчого музею. Наступний етап у функціонуванні собору відбувся у 1989 р., коли в приміщенні провели реставраційні роботи і відкрили його для богослужіння [1; 6]. Домінантою архітектурної композиції собору є монументальний купол висотою 46 м. Також є ще два куполи і дві вежі-дзвіниці з боків фасаду.

Композиційні елементи території представлено клумбами, газонами, різними типами насаджень деревних рослин (алеї, живоплоти, групи, солітери). У цій роботі увагу приділено рослинам із класу **Gymnospermae** як більш представлених за таксономічним різноманіттям. Необхідно зазначити, що благоустроєм території займаються парафіяни-аматори, які працюють без проекту озеленення і перспективного плану. Вони використовують рослини за своїми вподобаннями, вибираючи їх у каталогах розплідників. За натурними обстеженнями території, які тривали впродовж 2023–2025 рр., виявлено щорічне суттєве поповнення асортименту. На червень 2025 р. наявні представники таких родин: **Cupressaceae** Bartlett, **Pinaceae** Lindley і **Taxaceae** S.F.Gray. Найбільшу кількість представників (50%) зосереджено у родині **Cupressaceae**, яка включає 5 родів і 15 видів та культиварів (табл. 1).

Таблиця 1.

Представники класу **Gymnospermae** в озелененні території собору

Назва рослини	Життєва форма/ висота, м / діаметр крони, м	Форма крони	Колір шпильок влітку/взимку
1	2	3	4
Родина Cupressaceae			
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> 'Columnaris'	дерево / 10 / 2	колоноподібна	сіро-блакитний
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> 'Pelt's Blue'	дерево / 6 / 1,5	колоноподібна	блакитний
<i>Sequoiadendron giganteum</i> 'Glaucum'	дерево / 40 / 6	конічна	блакитно-зелений
<i>Metasequoia glyptostroboides</i> Hu and W.C. Cheng	дерево / 40 / 10	конічна	зелений / листопадна
<i>Thuja plicata</i> 'Forever Goldy'	дерево / 3 / 1,5	конічна	жовтий/ бурий
<i>Th. occidentalis</i> L.	дерево / 15 / 6	яйцеподібна	зелений/ бурий
<i>Th. occidentalis</i> 'Jantar'	дерево / 5 / 0,5	конічна	яскраво-жовтий/ бурштиновий
<i>Th. occidentalis</i> 'Sunkist'	кущ / 3 м / 1,5 м	конічна	золотисто-жовтий / бурий
<i>Th. occidentalis</i> 'Golden Brabant'	кущ / 6 / 1,5	конічна	золотисто-жовтий
<i>Th. occidentalis</i> 'Brabant'	кущ / 15 / 3	конічна	зелений / бурий
<i>Th. occidentalis</i> 'Holmstrup'	кущ / 3 / 1,5	ширококолоноподібна	темно-зелений
<i>Th. occidentalis</i> 'Danica'	кущ / 0,8 / 1	куляста	темно-зелений / кінчики бурі
<i>Th. orientalis</i> 'Aurea Nana'	кущ / 1,5 / 0,9	яйцеподібна	золотистий/ бурий
<i>Juniperus chinensis</i> 'Kuriwao Gold'	кущ / 2,5 / 2	розлога	жовто-зелений
<i>J. sabina</i> 'Tamariscifolia'	кущ / 1 / 3	розлога	блакитно-зелений
Родина Pinaceae			
<i>Pinus sylvestris</i> 'Watereri'	кущ / 5 / 5	куляста	блакитний
<i>Pinus mugo</i> 'Winter Gold'	кущ / 2,0 / 1,5	куляста	світло-зелений / золотистий
<i>Pinus mugo</i> 'Pumilio'	кущ / 1,5 / 3,0	куляста	темно-зелений
<i>Pinus mugo</i> 'Mops'	кущ / 1,5 / 0,5	яйцеподібна	темно-зелений
<i>Pinus nigra</i> 'Brepo'	кущ / 1 / 1,3	куляста	темно-зелений
<i>Pinus nigra</i> 'Green Rocket'	дерево / 7 / 2	колоноподібна	темно-зелений

Продовження таблиці 1.

1	2	3	4
<i>Pinus nigra</i> 'Bambino'	на штамбі / 1,5 / 1,5	куляста	темно-зелений / сіро-зелений
<i>Pinus strobus</i> 'Pendula'	дерево / 4,0 / 4,0	плакуча	блакитно-зелений
<i>Pinus strobus</i> 'Radiata'	дерево / 3,5 / 3,5	куляста	блакитно-зелений
<i>Pinus strobus</i> 'Fastigiata'	дерево / 12 / 1,3	колоноподібна	блакитно-зелений
<i>Pinus cembra</i> 'Compacta Glauca'	дерево / 4 / 2 м	колоноподібна	блакитно-зелений і блакитно-білий
<i>Picea pungens</i> 'Glauca'	дерево / 20 / 8 м	конічна	блакитний
<i>Larix decidua</i> Mill.	дерево / 25 / 12 м	конічна	зелений / листопадна
Родина Taxaceae			
<i>Taxus baccata</i> 'Fastigiata Robusta'	кущ / 5 / 2,5	колоноподібна	зелений
<i>Taxus × media</i> 'Hicksii'	кущ / 5 / 3	колоноподібна	зелений

Pinaceae включає рослини з 3 родів, 13 видів і культиварів, а *Taxaceae* представлена 2 видами і культиварами. Найчисленнішими родами є *Pinus* і *Thuja* (рис. 1). Асортимент **рослин** є різноманітним як за життєвими формами, габітусом, так і за такими декоративними якостями, як форма крони та забарвлення шпильок. Під час аналізу параметрів щодо висоти рослини і діаметру її крони використовували літературні джерела [5; 10].

Щодо форми крони і забарвлення шпильок дані натурних обстежень порівнювали з наведеними в різних інформаційних ресурсах.

Аналіз життєвих форм рослин показав, що вони представлені деревами і кущами різної висоти в однаковому співвідношенні. Дерева за величинами розподілені так: першої – 53%, другої і третьої – по 13%, четвертої – 21%. Треба враховувати, що на території переважають молоді рослини (до 20 років), які ще не досягли своїх максимальних параметрів. Відсутність проекту озеленення може призвести до нераціонального розподілу рослин за висотою у композиціях,

що може погіршити їхній санітарний і декоративний стан. Кущі також представлено різними групами за величиною: високих – 47%, середньої висоти – 33%, низькорослих – 20%. Таким чином, наявність рослин, що вирізняються висотою, потенційно дає змогу формувати науково обґрунтовані композиції з урахуванням геліофільності різних видів рослин.

Наступний етап роботи полягав в аналізі літературних даних щодо прийнятих у християнстві кольорів і форм, а також змісту сакрального символізму рослин. Огляд джерел [12–15; 19–22] дав змогу дійти висновку, що використання вічнозелених рослин, якими є більшість представників із наявного асортименту, співпадає з їхнім символізмом, який ототожнюється з вічним життям. Виняток становлять листопадні *Metasequoia glyptostroboides* і *Larix decidua*. Однак їх наявність можна трактувати співвіднесенням із символізмом смерті. Тож життя і смерть, які символізують вічно-зелені і листопадні рослини, знаходяться поруч і слугують віддзеркаленням плинності життя. Якщо поглянути на символізм рослин, які вважають сакральними, то лише рослини

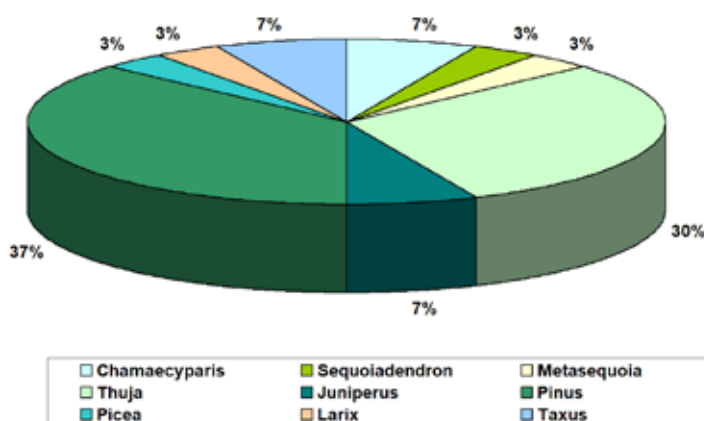

Рис. 1. Систематичне різноманіття шпилькових рослин в озелененні (світлина Я.В. Гончаренко)

роду *Piceae* виступають носіями символу, і їх трактують як показник терпіння. Більшість рослин із наявного асортименту є інтродуцентами, хоча для сакральних споруд рекомендують використовувати автохтонні види і вписувати їх до природного ландшафту з мінімальним утручанням. Окрім того, що переважають інтродуценти, асортимент включає сучасні декоративні культивари, що також не співпадає з рекомендаціями щодо озеленення сакральних споруд. Порівняння асортименту рослин у міських парках і скверах показало, що в них представлено лише 26% різноманіття, представленого на території собору. Це дає підстави вважати його специфічним центром випробовування нових видів і культиварів для подальшого запровадження до об'єктів садово-паркового господарства.

Аналіз форм крони і кольору шпильок щодо виявлення їхнього сакрального символізму показав, що рослини можна згрупувати за 6 видами крони (рис. 2). Найбільша кількість рослин має конічну (30%), колоноподібну (27%) і кулясту (23%) форми крони. Для втілення сакрального змісту форма крони рослин повинна бути наближеною до кола і квадрата. Оскільки на території собору рослини не підлягають формуванню, квадратна форма рослин відсутня.

Куляста форма крони символізує небо і вічність, поєднання безперервності часу та життя. Рослин із такою формою крони 23%, серед яких як прикладу можна навести *Thuja occidentalis* «Danica», *Pinus mugo* «Winter Gold», *Pinus nigra* «Bambino». Конічна форма крони, яка для наявного асортименту є домінуючою (30%), за біблійними поглядами повинна бути забороненою. Трикутник уважався символом ієрархічної влади, нестійкості. Однак більш пізні описи символізму геометричних фігур свідчать про те, що трикутник уособлює собою Трійцю.

Символізм форм крони і можливостей їх використання для озеленення сакральних споруд може бути спірним питанням. Це може стосуватися плакучої форми крони (*Pinus strobus* «Pendula») або колоноподібної (*Chamaecyparis lawsoniana* «Columnaris»). Такі рослини зазвичай використовують у меморіальних парках. Сакральні споруди певною мірою можуть уважатися носіями сенсу меморіальних об'єктів.

Цікавим виявився колористичний аспект рослин. Як правило, естетичні композиції будують згідно з принципами поєднання кольорів. Воно може бути, наприклад, комплементарним, аналогічним або з використанням триад. Це дає змогу вигідно підкреслити певні декоративні особливості рослин. Для озеленення сакральних споруд, передусім, треба керуватися сакральним символізмом кольорів. За спостереженнями у рослин на території собору домінує зелений колір (44%) (рис. 3).

Він є кольором гармонії, життя і представляє тріумф життя над смертю. Серед рослин, що мають такий колір, – *Pinus mugo* «Pumilio», *Pinus nigra* «Green Rocket», *Taxus × media* «Hicksii».

Блакитний колір є кольором неба і символізує усе, що з ним пов'язано. Шпильки з блакитним кольором у 13% рослин, серед яких – *Chamaecyparis lawsoniana* «Pelt's Blue» і *Picea pungens* «Glauca». Блакитно-зелене забарвлення шпильок має 20% рослин, і типовими представниками є *Pinus strobus* «Fastigiata» і *Sequoiadendron giganteum* «Glaucum».

Золотистий колір символізує божественну природу, її славу, чистоту, досконалість, велич храму. На противагу йому жовтий колір є символом хвороби і підкреслює необхідність очищення людини. Рослини зі шпильками жовтого кольору або його відтінками посідають друге місце і становлять 23% від асортименту. Прикладом можуть слугувати

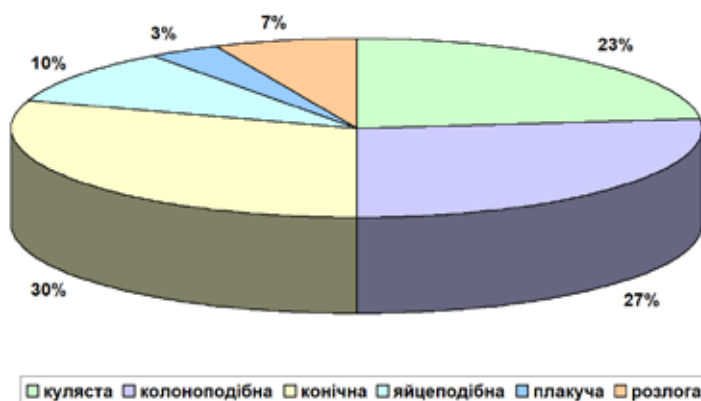

Рис. 2. Різноманіття форм крони і приклади рослин (світлина Я.В. Гончаренко)

Рис. 3. Різноманіття забарвлення шпильок рослин на території собору (світлина Я.В. Гончаренко)

Thuja occidentalis «Jantar» і *Th. occidentalis* «Golden Brabant».

Підводячи підсумок у питанні колористики, необхідно виділити такі рослини, що влітку і взимку мають різний колір шпильок. Окремі культивари *Thuja* взимку набувають буруватого забарвлення внаслідок синтезу антоціанів. До прикладу, літній жовтуватий колір *Th. occidentalis* «Sunkist» узимку стає буруватим. *Th. occidentalis* «Brabant» із зеленого літнього кольору також переходить до буруватих відтінків.

Таким чином, під час формування ландшафтних композицій необхідно враховувати багато чинників, які дадуть змогу отримати бажаний декоративний результат. Щодо озеленення сакральних споруд, то вони потребують знань не лише з колористики, а й з інших галузей знань.

ВИСНОВКИ

За результатами досліджень озеленення території **Кафедрального собору Святого Духа** в Чернівцях визначено асортимент представників класу **Gymnospermae**, який включає 30 видів і культиварів рослин, що належать до таких родин, як **Cupressaceae**, **Pinaceae** і **Taxaceae**. Проведений аналіз морфологічних особливостей рослин показав наявність культиварів із такими формами крони, що відповідають ідейному змісту сакральних споруд. Однак наявні рослини і з такими формами крони, що заборонені до використання. Однак, на думку авторів, це питання може бути дискусійним. Установлено, що колористична гама рослин, наскільки це може бути проявлено у голонасінних, представлена широко і відповідає сакральному символізму. Виявлено, що на території собору рослини висаджують парафіяни-аматори, які не мають фахової освіти та не працюють за проектами озеленення. Так, окремі ділянки містять групи рослин, які нині виглядають декоративно,

але сформовані без урахування екологічного принципу, що негативно впливатиме на їхні естетичні якості та санітарний стан у подальшому. Ураховуючи те, що в умовах сьогодення сакральні споруди є потенційними просторами реабілітації і відновлення психоемоційного стану людини, необхідним є залучення фахівців з озеленення. Окрім цього, з огляду на наявність великої кількості декоративних рослин, які відсутні на інших об'єктах благоустрою міста, територію собору можна вважати потенційним осередком для подальшого поширення декоративних рослин до озеленення садово-паркових об'єктів.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Будували за часів Румунії та Австро-Угорщини – історія трьох храмів у Чернівцях. *Суспільне Чернівці*. URL: <https://suspilne.media/chernivtsi/950459-buduvali-za-casiv-rumunii-ta-avstro-ugorsini-istoria-trokh-hramiv-u-chernivcah/> (дата звернення: 18.08.2025).
- [2] Гончаренко Я., Сокольник А., Пліско Д. Особливості озеленення сакральних споруд. *Матеріали XV з'їзду Українського ботанічного товариства*, м. Івано-Франківськ, 30 вересня – 4 жовтня 2024 р. Івано-Франківськ, 2024. С. 169.
- [3] Дементьєва О., Котовська Ю., Дерконос М. Підбір асортименту декоративних рослин для озеленення храмів та соборів міста Херсон. *Збірник наукових праць Л'ОГОС*, м. Страсбург, 30 жовтня 2020 р. Страсбург, Французька Республіка, 2020. С. 61–62. DOI: <https://doi.org/10.36074/30.10.2020.v1.20>.
- [4] Дерконос М., Дементьєва О. Оцінка сучасного стану зеленої зони Свято-Успенського Собору міста Херсон. *Матеріали конференцій МЦНД*. 2020. С. 51–52. DOI: <https://doi.org/10.36074/02.10.2020.v1.11>.
- [5] Каталог. Садовий центр «EUROPLANTS». URL: <https://europlants.com.ua/> (дата звернення: 10.05.2025).
- [6] Кафедральний собор Святого Духа. *Буковина інфо*. URL: <https://buktour.icu/chernivtsi-01/khramy-chernivtsiv/kafedralnyi-sobor-sviatoho-dukha.html> (дата звернення: 28.05.2025).
- [7] Котовська Ю.С., Омелянова В.Ю. Перспективи озеленення об'єктів спеціального призначення на прикладі території Свято-Успенського

собору в м. Херсоні. *Таврійський науковий вісник. Серія «Сільськогосподарські науки»*. 2021. № 118. С. 126–133. DOI: <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2021.118.15>.

[8] Культова споруда. *Велика українська енциклопедія*. URL: https://vue.gov.ua/%D0%9A%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%B0 (дата звернення: 28.05.2025).

[9] Панцирева Г.В., Циганська О.І., Матусяк М.В., Оплаканська А.Б. Перспективи озеленення об'єктів спеціального призначення на прикладі території храму Трьох Святителів ВНАУ. *Сільське господарство та лісівництво*. 2024. № 2(33). С. 169–184. DOI: <https://doi.org/10.37128/2707-5826-2024-2-14>.

[10] Рослини для благоустрою, озеленення вулиць, дворів, скверів від розсадника «Зелені янголи». *Зелені янголи: розсадник рослин*. URL: https://landshaft.info/uk/blog/49_roslini-dlya-blagoustroiu-ozelenennya-vulic-dvoriv-skveriv.html (дата звернення: 19.05.2025).

[11] Chernyshev D., Ivashko Y., Kuśnierz-Krupa D., Dmytrenko A. Role of Natural Landscape in Perception of Ukrainian Sacral Architecture Monuments. *Landscape Architecture and Art*. 2021. № 17(17), P. 13–21. <https://doi.org/10.22616/j.landarchart.2020.17.02>

[12] Dudkiewicz M., Kawalec K. Idea of the symbolic garden in the concept of development of area around the church of Urszula Ledóchowska in Lublin. *Annales Horticulturae*. 2020. № XXX(1). P. 5–17. <https://doi.org/dx.doi.org/10.24326/ah.2020.1.1>

[13] Ghiurco I.-L., Dumitraş A. Landscaping design and principles of a biblical garden in the Transylvanian area. *Journal of Horticulture, Forestry and Biotechnology*. 2023. № 27(4). P. 35–44. URL: https://journal-hfb.usab-tm.ro/2023/JHFB_2023_Vol_IV/06.Ghiurco%20Ioana%20Loredana%20et%20al.pdf

[14] Hitter T., Paula O., Buta E., Cantor M. Ornamental plants used in Landscape Architecture Design of a Biblical Garden. *Current Trends in Natural Sciences*. 2020. № 9(17). P. 249–256. DOI: <https://doi.org/10.47068/ctns.2020.v9i17.031>.

[15] Kaczyńska M. The church garden as an element improving the quality of city life – A case study in Warsaw. *Urban Forestry & Urban Greening*. 2020. № 54. 126765. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2020.126765>

[16] Moryc C., Dudkiewicz-Pietrzyk M., Kopacki M. The project of the biblical garden of prayer in the Jerusalem of Szarhorod in Ukraine in the context of the Calvary tradition and the challenges of religious tourism. *Horticulture and Landscape Architecture*, 2021. № 42. P. 17–45. DOI: <https://doi.org/10.22630/AHLA.2021.42.2>.

[17] Sleptsov O., Ivashko Y., Dmytrenko A., Krupa M. The contemporary churches in the natural environment: modernization of landscape traditions. *Landscape Architecture and Art*. 2021. № 19(19). P. 121–130. <https://doi.org/10.22616/j.landarchart.2021.19.12>

[18] Tóth A., Timpe A., Stiles R., Damyancovics D., Valánszki I., Salašová A., Cieszeńska A., Brabec E. Small Sacral Christian Architecture in the Cultural Landscapes of Europe. *Acta Horticulturae et Regiotecturae*. 2019. № 22(1). P. 1–7. <https://doi.org/10.2478/ahr-2019-0001>

[19] Trojanowska M. Biblical Gardens and the Resilience of Cultural Landscapes – A Case Study of

Gdansk, Poland. *Land*. 2023. № 12. P. 137. DOI: <https://doi.org/10.3390/land12010137>.

[20] Wawrzyniak J. Gardens of the Bible as a Place of Encounter between Man and God. *Studia Ecologiae et Bioethicae*. 2022. № 20(2). P. 27–38. DOI: <https://doi.org/10.21697/seb.2022.12>.

[21] Włodarczyk Z., Kapczyńska A. Biblical Gardens in Word Culture: Genesis and History. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*. 2019. № 32. P. 835–854. <https://doi.org/10.1007/s10806-019-09801-3>

[22] Włodarczyk Z. Biblical Garden – A Review, Characteristics and Definition Based on Twenty Years of Research. *Folia Horticulturae*. 2018. № 30(2). P. 229–248. DOI: <https://doi.org/10.2478/fhort-2018-0020>.

REFERENCES

[1] Buduvaly za chasiv Rumunii ta Avstro-Uhorshchyny – istoriia trokh khra-miv u Chernivtsiakh. *Suspilne Chernivtsi*. [Built during the times of Romania and Austria-Hungary – the history of three churches in Chernivtsi. Public Chernivtsi]. Retrieved from <https://suspilne.media/chernivtsi/950459-buduvali-za-casiv-rumunii-ta-avstro-ugorsini-istoria-troh-hramiv-u-chernivcah/> (date of access: 18.08.2025) [in Ukrainian].

[2] Honcharenko, Ya., Sokolnyk, A., & Plisko, D. (2024). Osoblyvosti ozelenennia sakralnykh sporud [Features of landscaping sacred buildings]. XV Zizd Ukrainskoho Botanichnoho Tovarystva – The Fifteenth Congress of the Ukrainian Botanical Society, (p. 169). Ivano-Frankivsk: Vydavnychiy dim «Helvetyka» [in Ukrainian].

[3] Dementieva, O., Kotovska, Yu., & Derkonos M. (2020). Pidbir asortymentu dekoratyvnykh roslyn dlia ozelenennia khramiv ta soboriv mista Kherson [Selection of an assortment of ornamental plants for greening of temples and cathedrals of the city of Kherson]. *Naukovi napriamky u fundamentalnykh ta prykladnykh doslidzhenniakh – Scientific directions in fundamental and applied research: Proceedings of the First Scientific Conference* (pp. 61–62). Strasbourg, République française. <https://doi.org/10.36074/30.10.2020.v1.20> [in Ukrainian].

[4] Derkonos, M. & Dementieva, O. (2020). Otsinka suchasnoho stanu zelenoi zony Sviato-Uspenskoho Soboru mista Kherson [Assessment of the current state of the green zone of the Holy Assumption Cathedral in Kherson]. *Naukovi prostir: aktualni pytannia, dosiahnennia ta innovatsii – Scientific space: Current Issues, Achievements and Innovations: Proceedings from of the First International scientific conference*, (pp. 51–52). Kharkiv: «MCND». <https://doi.org/10.36074/02.10.2020.v1.11> [in Ukrainian].

[5] Kataloh. Sadovyitsentr «EUROPLANTS» [Catalog. Garden center] Retrieved from <https://europlants.com.ua/> (date of access: 10.05.2025) [in Ukrainian].

[6] Kafedralnyi sobor Sviatoho Dukha. Bukovyna info [Cathedral of the Holy Spirit. Bukovina info]. Retrieved from <https://buktour.icu/chernivtsi-01/khramy-chernivtsiv/kafedralnyi-sobor-sviatoho-dukha.html> (date of access: 28.05.2025) [in Ukrainian].

[7] Kotovska, Yu.S., & Omelianova, V.Yu. (2021). Perspektyvy ozelenennia ob'ektiv spetsialnoho pryznachennia na prykladi terytorii Sviato-Uspenskoho Soboru v m. Khersoni [Prospects of greening of special-

purpose objects on the example of the territory of the Holy Assumption Cathedral in the city Kherson]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk. Seriya: Silskohospodarski nauky – Taurian Scientific Bulletin. Series: Agricultural Sciences*, 118, 126–133. <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2021.118.15>. [in Ukrainian].

[8] Kultova sporuda. Velyka ukrainska entsyklopediia [Cult structure. Great Ukrainian Encyclopedia]. Retrieved from https://vue.gov.ua/%D0%9A%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%B0 (date of access: 28.05.2025) [in Ukrainian].

[9] Pantsyрева, H.V., Tsyhanska, O.I., Matusiak, M.V. & Oplakanska, A.B. (2024). Perspektyvy ozelenennia ob'ektiv spetsialnoho przyznachennia na prykladi te-rytorii khramu Trokh Sviatyteliv VNAU [Prospects of greening special purpose objects on the example of the territory of the temple of the Three Saints of VNAU]. *Sil'ske hospodarstvo ta lisivnytstvo – Agriculture and Forestry*, 2(33), 169–184. <https://doi.org/10.37128/2707-5826-2024-2-14> [in Ukrainian].

[10] Roslynny dlia blahoustroiu, ozelenennia vulyts, dvoriv, skveriv vid rozsadnyka «Zeleni yanholy». Zeleni yanholy: rozsadnyk roslyn [Plants for landscaping, landscaping of streets, yards, squares from the nursery «Green Angels». Green Angels: plant nursery]. Retrieved from https://landshaft.info/uk/blog/49_roslini-dlya-blagoustroiu-ozelenennia-vulic-dvoriv-skveriv.html (date of access: 19.05.2025) [in Ukrainian].

[11] Chernyshev, D., Ivashko, Y., Kuśnierz-Krupa, D., & Dmytrenko A. (2021). Role of Natural Landscape in Perception of Ukrainian Sacral Architecture Monuments. *Landscape Architecture and Art*, 17(17), 13–21. <https://doi.org/10.22616/j.landarchart.2020.17.02> [in English].

[12] Dudkiewicz, M., & Kawalec, K. (2020). Idea of the symbolic garden in the concept of development of area around the church of Urszula Ledóchowska in Lublin. *Annales Horticulturae*, XXX(1), 5–17. <https://dx.doi.org/10.24326/ah.2020.1.1> [in English].

[13] Ghiurco, I.-L., & Dumitraş A. (2023). Landscaping design and principles of a biblical garden in the Transylvanian area. *Journal of Horticulture, Forestry and Biotechnology*, 27(4), 35–44 [in English].

[14] Hitter, T., Paula, O., Buta, E., & Cantor M. (2020). Ornamental plants used in Landscape Architecture Design of a Biblical Garden. *Current Trends in Natural Sciences*, 9(17), 249–256. <https://doi.org/10.47068/ctns.2020.v9i17.031> [in English].

[15] Kaczyńska, M. (2020). The church garden as an element improving the quality of city life – A case study in Warsaw. *Urban Forestry & Urban Greening*, 54, 126765. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2020.126765> [in English].

[16] Moryc, C., Dudkiewicz-Pietrzyk, M., & Kopacki, M. (2021). The project of the biblical garden of prayer in the Jerusalem of Szarhorod in Ukraine in the context of the Calvary tradition and the challenges of religious tourism. *Horticulture and Landscape Architecture*, 42, 17–45. <https://doi.org/10.22630/AHLA.2021.42.2> [in English].

[17] Sleptsov, O., Ivashko, Y., Dmytrenko, A., & Krupa, M. (2021). The contemporary churches in the natural environment: modernization of landscape traditions. *Landscape Architecture and Art*, 19(19), 121–130. <https://doi.org/10.22616/j.landarchart.2021.19.12> [in English].

[18] Tóth, A. et al. (2019). Small Sacral Christian Architecture in the Cultural Landscapes of Europe. *Acta Horticulturae et Regiotecturae*, 22(1), 1–7. <https://doi.org/10.2478/ahr-2019-0001> [in English].

[19] Trojanowska, M. (2023). Biblical Gardens and the Resilience of Cultural Landscapes – A Case Study of Gdansk, Poland. *Land*, 12, 137. <https://doi.org/10.3390/land12010137> [in English].

[20] Wawrzyniak, J. (2022). Gardens of the Bible as a Place of Encounter between Man and God. *Studia Ecologiae et Bioethicae*, 20(2), 27–38. <https://doi.org/10.21697/seb.2022.12> [in English].

[21] Włodarczyk, Z., & Kapczyńska, A. (2019). Biblical Gardens in Word Culture: Genesis and History. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 32, 835–854. <https://doi.org/10.1007/s10806-019-09801-3> [in English].

[22] Włodarczyk, Z. (2018). Biblical Garden – A Review, Characteristics and Definition Based on Twenty Years of Research. *Folia Horticulturae*, 30(2), 229–248. <https://doi.org/10.2478/fhort-2018-0020> [in English].

ABSTRACT

Honcharenko Ya., Sokolenko U., Oleksiichenko N., Podolkhova M. Diversity of gymnosperms in the landscaping of the Holy Spirit Cathedral in Chernivtsi

The article presents the results of landscaping studies conducted on the territory of the Holy Spirit Cathedral in Chernivtsi and the analysis of the range of Gymnosperms. Thirty species and cultivars of ornamental coniferous plants were identified on the cathedral grounds, which are absent in other garden and park of the city. The analysis of the correspondence between the decorative qualities of the existing plants and the recommendations on sacred symbolism shows that the latter is not fully observed. Given the important functions of sacred structures as centers of psychological rehabilitation, tourist attraction, and image enhancement of the city, it is recommended to select plants and design compositions based on scientifically grounded landscaping projects.

The purpose of the research is to analyze the diversity of Gymnosperms on the territory of the Holy Spirit Cathedral in Chernivtsi to determine the potential of the most valuable ornamental species for further introduction into urban green infrastructure and to increase their aesthetic appeal.

The research methodology is based on the analysis of literary sources and the study of existing examples of landscaping sacred sites in Ukraine and abroad. Route and field surveys, as well as methods of analysis and comparison, were applied.

The results of the study indicate that the selection of plant assortments for landscaping sacred sites remains a debatable issue due to the absence of clear guidelines. The modern range of nurseries makes it possible to use plants with diverse decorative characteristics. However, the lack of a scientifically based landscaping project may lead to the planting of species that do not meet environmental requirements, which in turn causes deterioration of their sanitary condition and loss of decorativeness. The presence of well-adapted, highly ornamental coniferous cultivars on the cathedral territory, which are absent in the parks and squares of Chernivtsi, provides grounds for enriching the diversity of gymnosperms in various types of urban plantings. Sacred territories can additionally perform functions of rehabilitation centers, improve the psycho-emotional state of visitors, and contribute to tourism development.

The scientific novelty lies in identifying the range of ornamental coniferous plants on the territory of the Holy Spirit Cathedral in Chernivtsi, analyzing their symbolic meaning, and determining their compliance with the sacred character of the site. The introduction of the most adapted species into urban green spaces will expand the diversity of ornamental plants, enhance the aesthetic appeal of the city's architectural landscape, and consequently strengthen the image of Chernivtsi as a tourist destination.

Practical relevance. The identified ornamental plants can serve as positive examples of species selection and contribute to their wider use in urban parks and squares. The revealed shortcomings in the existing landscape compositions highlight the need to develop a comprehensive landscaping project that considers ecological characteristics of plants. The landscaped areas of sacred buildings can provide multiple ecosystem services, primarily cultural ones.

Keywords: sacred buildings, biblical gardens, special-purpose green spaces, plant symbolism, coniferous plants.

AUTHOR`S NOTE:

Honcharenko Yanina, Candidate of Biological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Landscape Design and Landscape Art, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Kharkiv, Ukraine, e-mail: yanina.honcharenko@kname.edu.ua, orcid: 0000-0002-4526-4873.

Sokolenko Uliana, Candidate of Biological Sciences, Associate Professor at the Department of Landscape Design and Landscape Art, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Kharkiv, Ukraine, e-mail: Uliana.Sokolenko@kname.edu.ua, orcid 0000-0001-8527-3929.

Oleksiichenko Nadiia, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Professor at the Department of Landscape Design and Landscape Art, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Kharkiv, Ukraine, e-mail: nadiia.oleksiichenko@kname.edu.ua, orcid: 0000-0003-3526-2820.

Podolkhova Marianna, Candidate of Agricultural Sciences, Senior Lecturer at the Department of Landscape Design and Landscape Art, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Kharkiv, Ukraine, e-mail: marianna.podolkhova@kname.edu.ua, orcid: 0000-0002-0141-004X.

Стаття подана до редакції: 21.10.2025.
Стаття прийнята до опублікування: 10.11.2025.
Стаття опублікована: 20.11.2025.